

Aan de minister van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties
Drs. K.H. Ollongren
Postbus 20011
2500 EA DEN HAAG

Onderwerp
Meldpunt toegankelijkheid
verkiezingen 21 maart 2018

Datum
12 april 2018
Ons kenmerk
2018/0064/AvE/AvD/DN

Geachte mevrouw Ollongren,

Het College voor de Rechten van de Mens (hierna: College) houdt sinds juli 2016 toezicht op de implementatie van het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap (VN-Verdrag Handicap). In het kader van die taak heeft het College rondom de gemeenteraadsverkiezingen van 21 maart 2018 een tijdelijk meldpunt geopend. Mensen met een beperking en anderen konden bij dat meldpunt hun ervaringen - zowel positief als negatief - over de toegankelijkheid van de verkiezingen bij het College melden. Door middel van deze brief stel ik u graag op de hoogte van de bevindingen.

Meldpunt

Via het online meldpunt, e-mails en telefoon zijn 148 meldingen binnengekomen. De meldingen gingen over ten minste 74 verschillende gemeenten.¹ Relatief veel meldingen gingen over de fysieke toegankelijkheid van het stemlokaal of de omgeving (70 meldingen). Ook over hulp in het stemhokje kwamen veel meldingen binnen (40 meldingen). Andere onderwerpen waarover het College meldingen ontving, zijn het stembiljet (16 meldingen), de begrijpelijkheid van informatie (11 meldingen) en bejegening door stembureau medewerkers (14 meldingen). De meldingen zijn niet representatief voor alle mensen met een beperking in Nederland. Ze geven wel een goede indicatie van verbetermogelijkheden. Overigens waren verschillende meldingen positief: melders lieten ook weten dat zij het stembureau zeer toegankelijk vonden, of dat zij goed geholpen werden door de medewerkers.

---

¹ Van 28 meldingen is onbekend uit welke gemeente de melder komt.

Hulp in het stembokje

Verschillende mensen met een niet-lichamelijke beperking meldden dat zij graag hulp hadden gekregen bij het stemmen. Het ging daarbij soms om mensen met een verstandelijke beperking, die zich zekerder voelen als een begeleider bij hen in het stembokje staat. Maar ook mensen met een andere beperking vroegen hierom. Zo vertelde een melder dat zij vanwege haar autisme in paniek raakt als zij alleen in het stembokje staat. Zij is uitstekend in staat om haar eigen keuzes te maken, maar zou graag hulp krijgen bij de fysieke handeling. Ook een kiezer met dyslexie liet via het meldpunt weten dat zij graag samen met haar ouders zou willen stemmen.

Zorgelijk zijn de meldingen van mensen met een lichamelijke beperking die toch de hulp in het stembokje werd geweigerd. Deze doelgroep heeft, volgens artikel J28 Kieswet, recht op bijstand in het stembokje van een persoon naar eigen keuze. Toch bleek uit de meldingen dat deze regel niet altijd (volledig) bekend was bij de stembureau medewerkers en werd die hulp geweigerd. In een deel van de situaties werd dit alsnog gecorrigeerd nadat ter plekke informatie was ingewonnen bij de gemeente of de Kiesraad. Maar in enkele gevallen kreeg de kiezer hulp van iemand anders dan zijn voorkeur had, of werd de kiezer zelfs zonder hulp weggestuurd. Het College vraagt dan ook dat u bij volgende verkiezingen, in overleg met gemeenten, aan medewerkers van het stembureau duidelijk maakt dat mensen met een lichamelijke beperking recht hebben op hulp van een persoon naar eigen keuze. Daarbij kunt u wellicht ook benadrukken dat mensen met een visuele beperking ook onder 'lichamelijke beperking' vallen, aangezien dit niet voor alle medewerkers van stembureaus duidelijk was.

De fysieke toegankelijkheid van het stemlokaal

Veel meldingen gingen over de fysieke toegankelijkheid van het stemlokaal of de omgeving. Zo werd veelvuldig melding gemaakt van deurdrangers die het iemand in een rolstoel onmogelijk maken om een deur zelf open te krijgen. Ook ontbrak het soms aan bewegwijzering voor deze doelgroep, bijvoorbeeld naar een lift richting het stemlokaal. Verschillende melders lieten weten dat de gleuf in de stembus, waarin de kiezer het stembiljet moet deponeren, te hoog was voor kiezers in een rolstoel. Ten slotte klaagden verschillende kiezers over slechte verlichting in het stemlokaal.

Oplossingen

Het College heeft aan alle melders met een negatieve ervaring gevraagd naar mogelijke oplossingen. Zo stelde een melder voor om een tijdelijke deurbel te plaatsen bij de voordeur van het stemlokaal, zodat iemand in een rolstoel die hulp nodig heeft zich kenbaar kan maken bij de stembureau medewerkers. Ook werden andere oplossingen voorgesteld, zoals logo's op het stembiljet, de stemmal voor mensen met een visuele beperking en het stemmen via een stemcomputer. Verschillende melders suggereerden dat gemeenten met mensen met een beperking in gesprek zou moeten gaan bij het organiseren van de verkiezingen. Die suggestie is in overeenstemming met het VN-Verdrag Handicap.

Het College deelt de bevindingen uit het meldpunt met gemeenten, de Kiesraad en uw ministerie. Wij gaan graag met u in gesprek over de verbetering van de toegankelijkheid van verkiezingen in de toekomst. Mocht u nog vragen hebben, dan kunt u contact op laten nemen met Anne van Eijndhoven, beleidsadviseur (a.van.eijndhoven@mensenrechten.nl en 030 - 888 38 90).

Hoogachtend,

mr. Adriana C.J. van Dooijeweert
voorzitter